

Ý THỨC CỦA SINH VIÊN VỀ VIỆC CHẤP HÀNH LUẬT GIAO THÔNG ĐƯỜNG BỘ

TS. Trần Thị Minh Đức

Nghiên cứu nhân cách sinh viên ở khía cạnh ý thức chấp hành luật giao thông là cách tiếp cận còn tương đối mới. Việc biết được sinh viên (với tư cách là người có trình độ hiểu biết, đang tham gia giao thông) có nhận thức như thế nào về luật lệ giao thông đường bộ, có ý thức như thế nào về hành vi của mình khi đi trên đường... sẽ góp phần giúp các cơ quan chức trách nhìn nhận chính xác hơn suy nghĩ và hành vi của người tham gia giao thông (sinh viên) để có cách đưa vấn đề giáo dục hành vi giao thông vào trường học có hiệu quả. Mặt khác, việc nghiên cứu ý thức sinh viên khi họ tham gia giao thông sẽ giúp cho chúng ta có cái nhìn hoàn thiện hơn về nhân cách của sinh viên.

Xuất phát từ ý tưởng này, chúng tôi ⁽¹⁾ tiến hành khảo sát nhanh 160 sinh viên Đại học KHXH & NV và Cao đẳng GTVT tại Hà Nội, với mục đích tìm hiểu *ý thức của sinh viên về việc chấp hành luật giao thông đường bộ ở Hà Nội*.

Theo chúng tôi, ý thức của sinh viên về luật giao thông là sự hiểu biết và chấp hành của họ về những điều lệ pháp lý mà nhà nước quy định cho mọi người phải thực hiện khi họ tham gia giao thông trên đường. Vậy, sinh viên hiểu biết và thực hiện như thế nào về luật giao thông đường bộ?

Với câu hỏi: *Bạn đã học luật giao thông đường bộ chưa?* Kết quả điều tra cho thấy số lượng sinh viên đã được học về luật giao thông ở cấp học dưới và các cơ sở đào tạo cấp bằng lái xe mô tô là 58,7%; số sinh viên chưa từng học là 41,3%.

Vì sao có gần một nửa số sinh viên được điều tra chưa từng học về luật giao thông đường bộ (dù họ là những người thường xuyên tham gia giao thông)? Lý giải điều này, đa số các sinh viên đều cho rằng: "*Không có ai dạy*"; hoặc: "*Việc tuyên truyền luật lệ giao thông chưa phổ biến từ trước cho tới nay nên chưa học*". Một số khác nói là: "*Chưa có điều kiện và thời gian để học*"; hoặc cho rằng: "*Không cần thiết phải học*"...

Lý giải về tầm quan trọng của việc hiểu biết luật lệ giao thông, có tới 90% số sinh viên được hỏi cho rằng: "*Hiểu biết luật giao thông sẽ làm cho con người an toàn, và luôn thấy an tâm cho bản thân và cho mọi người*"; rằng

:"Hiểu luật sẽ làm giảm tai nạn giao thông, giảm tắc nghẽn giao thông, giảm nỗi lo lắng khi đi trên đường và giảm tình trạng vi phạm luật lệ giao thông"...

Còn có 10% số ý kiến cho rằng không nhất thiết phải biết luật giao thông. Theo sinh viên đó là do *" Công an thực hiện an toàn giao thông chưa nghiêm, nên chưa cần thiết phải chấp hành, phải hiểu luật một cách nghiêm túc". Hay": "Còn tùy từng phương tiện mà xem có cần thiết phải học hay không", "Đi bộ và đi xe đạp thì không cần thiết phải học"...*

Có thể nói, hầu hết sinh viên được hỏi (90%) đều ý thức được rằng cần thiết phải học về luật giao thông đường bộ và họ lý giải rất đúng về ý nghĩa của việc hiểu biết luật giao thông. Tuy nhiên kết quả điều tra cho thấy chỉ có khoảng một nửa số sinh viên đã học và biết về luật giao thông.

Các ý kiến lý giải của sinh viên cho thấy có những điều kiện chủ quan và khách quan dẫn tới việc họ chưa học và không biết luật lệ giao thông. Tuy nhiên vẫn còn một bộ phận sinh viên không ý thức, không hiểu được rằng đã là luật thì bắt buộc phải thi hành. Về nguyên tắc, khi tham gia giao thông trên đường, bất cứ người nào và phương tiện nào cũng cần thiết phải chấp hành luật lệ giao thông để đảm bảo an toàn về người và phương tiện. Việc hiểu và thực hiện tốt luật giao thông là quyền lợi, nghĩa vụ và trách nhiệm của mỗi công dân khi tham gia giao thông.

Để đi sâu xem xét vấn đề này, trước tiên chúng ta sẽ xem *sinh viên hiểu biết như thế nào về ý nghĩa của các loại biển báo trên đường ?* sau đó sẽ xem *sinh viên thực hiện như thế nào về luật giao thông khi đi trên đường?*

Khi đưa ra một loạt tên các biển báo để sinh viên đánh dấu, kết quả thu được cho thấy, có 75,6% sinh viên cho rằng mình biết loại biển báo *nguy hiểm*; 72,7% biết biển báo *cấm đường*; 70% nói là biết biển *chỉ dẫn*; 62,5% biết các loại biển báo *viết bằng chữ*; 38,7% biết biển *hiệu lệnh*; 14,3 biết *biển phụ*.

Nếu chỉ đưa tên các loại biển báo để sinh viên đánh dấu "biết" hoặc "không biết", kết quả cho thấy có nhiều sinh viên cho rằng mình biết các biển cấm, biển nguy hiểm, biển viết bằng chữ và biển chỉ dẫn. Còn biển phụ được biết đến rất ít. Đây là loại biển được đặt kết hợp với các biển báo nguy hiểm, báo cấm, biển hiệu lệnh và biển chỉ dẫn nhằm thuyết minh bổ xung để hiểu rõ các biển chính, nó thường có hình chữ nhật hoặc hình vuông.

Bằng cách hỏi khác, chúng ta sẽ biết chính xác hơn thực sự sinh viên biết các biển báo giao thông. Khi đưa ra 10 ký hiệu (gồm các biển thông báo nhắc nhở và biển cấm thường gặp trên đường) để sinh viên điền tên, kết quả cho thấy số sinh viên biết đúng biển báo đường một chiều là 51,8%; biển cấm rẽ trái là

45%; biển cấm quay đầu là 38,7%; biển đường hai chiều - 35,6%; biển dành cho người đi bộ - 35%, ký hiệu đi theo một chiều quanh bùng binh là 11,8%, cấm đỗ ô tô - 7,5%, biển báo ngã tư- 3,1% và ngã ba – 1,9%. Như vậy số sinh viên thực sự hiểu được ý nghĩa các biểu báo ít hơn nhiều so với sự "tưởng tượng" của họ.

Theo chúng tôi, việc sinh viên nắm bắt không tốt ý nghĩa của các loại biển báo là do sinh viên không được giáo dục một cách thường xuyên về luật giao thông. Nhiều sinh viên đã được học luật và tưởng mình nắm tốt luật, nhưng trên thực tế sự hiểu biết của họ còn phiến diện, nhầm lẫn giữa biển cấm này với biển cấm khác. Đa số sinh viên không nắm được các ký hiệu nhắc nhở người đi đường. Kết quả điều tra trên một lần nữa phản ánh sự hiểu biết không chính xác của đa số sinh viên về các biển báo giao thông.

Sinh viên chấp hành luật giao thông như thế nào? Về mặt lý thuyết, sinh viên luôn ý thức rằng *cần phải chấp hành luật giao thông khi đi lại trên đường* (93,1%). Lý giải về tính cần thiết phải chấp hành luật giao thông, theo sinh viên: *Xã hội cần có kỷ cương pháp luật để đảm bảo trật tự cho mọi người dân nên cần phải hiểu và chấp hành luật giao thông. Như vậy sẽ không xảy ra ách tắc giao thông, giữ an toàn cho bản thân và mọi người khác.* Một số sinh viên khác lại cho rằng: *"Chấp hành luật giao thông là biểu hiện có văn hoá của người trí thức; tiết kiệm kinh phí quốc gia cũng như nhân lực tàn phế cho xã hội".v.v...*

Chỉ có một sinh viên cho rằng: *"không cần thiết phải chấp hành luật giao thông"*, nhưng không đưa ra một lời giải thích nào.

Có 6,25% sinh viên cho là *"khó trả lời"* với lý giải rằng: *"Nhiều khi muốn chấp hành cũng khó, như khi đi trên đường hổng, đường có quá nhiều ổ gà, đường quá đông người, đường bị lấn chiếm"*. Hoặc vì: *"Đôi khi có những công việc đòi hỏi thời gian gấp rút và lại không có công an trên đường..."* nên việc luôn chấp hành luật giao thông theo một số sinh viên này là khó thực hiện.

Cũng cần phải thấy rằng hiện nay trên nhiều đoạn đường trong thành phố đang bị đào bới để thi công các công trình công cộng. Điều này gây ảnh hưởng không tốt tới ý thức chấp hành giao thông của các cá nhân khi tham gia giao thông trên đường. Tuy nhiên nếu mỗi người tự ý thức về hành vi giao thông của mình, thì những hiện tượng lộn xộn, cãi vã, tai nạn trên đường sẽ được hạn chế ở mức tối thiểu.

Để hiểu được thực tế sinh viên đã chấp hành luật giao thông như thế nào, chúng tôi đo mức độ vi phạm luật của sinh viên. Kết quả cho thấy có 37,5%

sinh viên được điều tra đã từng bị công an nhắc và 22,2% sinh viên bị phạt (tối thiểu một lần). Những lý do khiến công an nhắc nhở, phạt thường là do sinh viên *đi xe không có đăng ký; không có bằng lái; đi vào phần đường dành cho xe cơ giới, vượt đèn đỏ; dừng xe trên vạch trắng khi có đèn đỏ, đi vào đường một chiều; đèo ba người, vượt ẩu .v.v...*

Số liệu cũng cho thấy có nhiều sinh viên chưa từng bị công an nhắc nhở (62,5%) hay bị phạt vì cảnh khi tham gia giao thông (77,8%). Lý giải nguyên nhân chủ yếu khiến những sinh viên này chưa từng bị nhắc nhở hoặc bị phạt vì cảnh là do họ *"chưa bị công an giao thông bắt gặp bao giờ"*. Còn một số khác nói rằng họ *"luôn chấp hành đúng luật"*. Có thể nhận xét là: số lượng sinh viên vi phạm luật lệ giao thông trên thực tế còn nhiều hơn số người không vi phạm. Tuy nhiên do pháp luật lỏng lẻo, sự giám sát của cảnh sát giao thông còn hạn chế, dư luận xã hội chưa lên tiếng đối với những hành vi vi phạm luật giao thông... nên còn nhiều sinh viên đi ẩu, đi không đúng quy định nhưng chưa bị phạt.

Sinh viên thường nghĩ gì khi vi phạm luật giao thông? Khi vi phạm luật giao thông, có 83,4% sinh viên cho rằng họ *sẽ nộp phạt*, 8,9% *sẽ nỉ nèo xin được tha*; 2,6% *sẽ tùy cơ ứng biến (tùy trường hợp mà nộp phạt, hay xin)*; 5,1% nói là *sẽ nộp phạt chui ngay tại chỗ (hối lộ)*. Nếu chỉ căn cứ vào kết quả này, chúng ta thấy sinh viên đã có ý thức cao trong việc xử lý đúng đắn các sai phạm của mình.

Bảng 1: Sinh viên nghĩ và làm khi vi phạm luật giao thông

Các phương án	Nộp phạt	xin tha	tùy cơ ứng biến	Hối lộ
a. Sinh viên nghĩ	83,4	8,9	2,6	5,1
b. Sinh viên làm	36,8	11,9	16,3	35

Tuy nhiên, khi tìm hiểu vấn đề này theo cách đặt câu hỏi khác: *Khi vi phạm luật giao thông, theo bạn nên làm cách nào là tốt nhất?* Kết quả thu được theo hướng này (hướng hành động) đã cho chúng ta một cái nhìn chính xác hơn về hành vi của sinh viên khi họ vi phạm luật giao thông. Có thể nói, sinh viên nhận thức rất tốt về những sai phạm của mình khi tham gia giao thông (Xem bảng 1, ý a). Nhưng trong thực tế, khi vi phạm luật giao thông, không ít sinh viên lại tìm cách trì hoãn việc nộp phạt, hoặc muốn "tống tiền" cho người thi hành pháp luật (xem bảng 1, ý b). Vì thế số liệu cho thấy: Có 16,3 sinh viên cho rằng tùy cơ ứng biến khi phạm luật. Những sinh viên này lý giải là: "Tùy

theo mức độ vi phạm của mình và thái độ của công an mà mình hành xử"; có 11,9% sinh viên chọn cách xin xỏ và năn nỉ. Theo một số sinh viên: *"Nài nỉ đôi khi rất hiệu quả, vì nhiều sinh viên không có tiền. Ngay cả khi có tiền vẫn nên nài nỉ!"*

Có 35% sinh viên sẽ hành động theo cách là *đưa một ít tiền phạt tại chỗ để được đi cho nhanh* (hồi lộ). Số những người chọn cách này nói rằng vì làm thế giải quyết nhanh, đỡ phải mất thời giờ. Như một sinh viên nói: *Xu thế ngày nay là tiền. Nài nỉ cũng vô ích, đằng nào cũng phải nộp, "phạt" tại chỗ đỡ phiền toái, tiền đưa ít hơn vì luật lệ còn lỏng và một số công an cũng muốn thế*".

Và chỉ có 36,8% sinh viên chọn cách nộp phạt tại kho bạc. Theo họ: *"Nộp phạt tại kho bạc vừa tốn hơn, lại mất thời gian nên vì thế sẽ nhớ và cẩn thận hơn"*. Một số khác thì giải thích: *"Đó là thực hiện đúng quy định của luật, là cách góp vào ngân sách quốc gia, là người vi phạm nên phải có trách nhiệm nộp phạt tại kho bạc"*, hoặc do: *"Không muốn dung túng thói xấu của người thi hành luật"...*

Như vậy, có hai cách mà sinh viên thường dùng mỗi khi vi phạm luật giao thông, đó là: nộp phạt (36,8%), hoặc đưa một ít tiền để đi cho nhanh (35%). Điều này cho thấy, sinh viên (và nhiều người dân nói chung) vẫn chưa chấp hành luật pháp một cách nghiêm túc khi vi phạm luật giao thông. Thực tế có không ít sinh viên khi vi phạm luật đã cố tình tìm mọi cách để "thỏa thuận" với công an giao thông. Khi đạt được nguyện vọng họ lại "hậm hực" công an, nói xấu công an như "kẻ chủ mưu". Với nhiều người, họ chỉ cảm thấy công an giao thông "dễ chịu", "đáng kính" khi họ vi phạm luật và xin được "chôn phạt" - được tha. Mặt khác, do pháp luật vẫn còn có kẽ hở, và còn có một số người thi hành pháp luật cũng chưa gương mẫu, nên mới tồn tại các cách nghĩ và cách làm khác nhau trong sinh viên, khi vi phạm hành vi giao thông.

Sinh viên đánh giá thế nào về việc nâng cao nhận thức luật giao thông cho sinh viên?

Để đánh giá nhận thức của sinh viên trước những hành vi vi phạm giao thông, chúng tôi đưa ra câu hỏi: *Có rất nhiều sinh viên vượt đèn đỏ, đèo ba người, dàn hàng ngang...bạn đánh giá như thế nào về vấn đề này?*

Kết quả thu được cho thấy có trên 90% số sinh viên cho rằng: *"Đó là hành vi vô ý thức, làm trái luật lệ"*; rằng: *" Có nhiều sinh viên hiểu luật nhưng cố tình làm điều sai trái như vậy "*; hoặc: *" Điều này gây ra tâm trạng đề phòng, lo lắng khi đi ra đường "*; *" Đây là hành động coi thường luật pháp và mọi người*

"... Vì vậy sinh viên cần được giáo dục tốt hơn luật giao thông và ý thức coi trọng luật giao thông.

Giáo dục luật lệ an toàn giao thông là một vấn đề hết sức quan trọng trong xã hội hiện đại. Nó không những góp phần làm giảm thiểu các vụ tai nạn giao thông, thúc đẩy nhanh sự lưu thông hàng hoá trên đường, mà còn biểu thị sự văn minh – văn hoá của mỗi xã hội. Với ý nghĩa này, chúng tôi đưa ra câu hỏi: *Theo bạn có nên đưa chương trình giáo dục luật lệ giao thông vào hệ thống truyền thông như một chương trình chính, riêng biệt không ?*

Kết quả điều tra cho thấy có 70% số sinh viên trả lời có và cần thiết. Lý giải điều này, nhiều sinh viên cho rằng :*"Sẽ nâng cao an toàn cho mọi người, có thể làm bộ mặt giao thông nước ta theo kịp thế giới"*; hoặc: *" Như vậy thì mới hạn chế được tai nạn, giảm ắc tắc giao thông nhiều như hiện nay"*; hay: *"Đưa vào truyền thông thì sẽ không mất thời gian học ở trường, vì nếu đưa vào một chương trình học ở trường Đại học là rất khó thực hiện vì lạm vào thời gian học chuyên môn của sinh viên"*. Đưa vào hệ thống truyền thông một số điều luật cơ bản, cần biết khi tham gia giao thông là cách tốt để mọi người cùng hiểu (đặc biệt tốt cho người nông thôn – những người không hiểu hoặc hiểu rất ít về luật lệ giao thông).

Cũng có 17% sinh viên cho rằng không nên đưa thành chương trình chính trên truyền hình, mà :*" Chỉ nên đưa phổ cập vào các trường PTTH, Cao đẳng, Đại học vào các giờ giải lao hay ngày nghỉ "*; hoặc *"Nên đưa lồng ghép vào các chương trình khác"*; hay: *" Không nên đưa thành một chương trình truyền thông, vì nó khô khan và chiếm chỗ của chương trình khác"...*

Các ý kiến trên cần có sự xem xét, nghiên cứu của các cơ quan liên đới. Tuy nhiên, để đảm bảo an toàn cho mọi người dân, an toàn xã hội và nâng cao dân trí, đã đến lúc mọi người dân cần phải biết và thực hiện nghiêm túc luật giao thông khi họ đang tham gia giao thông.

Tài liệu tham khảo:

1. Số liệu được trích từ cuộc điều tra nhanh của sinh viên K44 Lê Minh Thuyết (phục vụ cho nghiên cứu khoa học), do TS. Trần Thị Minh Đức hướng dẫn, năm 2001.
2. Luật giao thông, NXB Giao thông vận tải, HN 1995.
3. Sách giáo dục trật tự an toàn giao thông, Bộ giáo dục đào tạo, 1989.